

TALNE SOVKE (*Agrotis* spp.)

Sovke so ena najboljšežnejših družin metuljev z več tisoč opisanimi vrstami. Družina je dobila ime po pisanih vzorcih na krilih in nočni aktivnosti metuljev. Posebno značilni za prednji krili sta dve pegi, ki spominjata na sovje oči; zadnja krila so enobarvna in svetlejša. Po načinu življenja lahko sovke razdelimo v skupini listnih in talnih sovk.

Gosenice talnih ali zemeljskih sovk so navadno sive do rjavkaste barve in žive v zemlji; hranijo se s pod- in nadzemnimi deli rastlin. Občasno se množično pojavljajo ob manj vlažnih, a toplih pomladih. Ob močni prerazmnožitvi postanejo nevarni škodljivci. Napad gosenic je občutnejši v suhih in bolj peščenih tleh, manj pa v vlažnih, dobro gnojenih in z organsko snovjo bogatih tleh. Ostro vreme spomladi, ali nizke jesenske temperature jim ne ustrezajo.

Poškodbe

Metulji ne povzročajo gospodarsko pomembne škode. Le-to povzročajo gosenice z objedanjem podzemnih delov (korenine in stebela) mnogih rastlin. Večjo gospodarsko škodo povzročajo predvsem na okopavinah. Stebla lahko tudi popolnoma pregriznejo, zaradi česar se rastline zlomijo in propadejo. Nad zemljo delajo škodo na steblih tih nad površjem in listih ali pa se zavrtajo v vrtnine, ki jih tudi onesnažijo s svojimi iztrebki. Z grizenjem povrhnjice rastlinskega tkiva povzročajo manjše ali večje luknjice, liste lahko tudi popolnoma obžrejo.

Opis in bionomija

Ozimna sovka - *Agrotis segetum* Denis & Schiffermüller

Tipičen predstavnik talnih sovk je, v Sloveniji najbolj razširjena in za kmetijsko pridelavo najškodljivejša, ozimna sovka (*Agrotis segetum*), ki je izrazit polifag, saj napada blizu 150 samoniklih in gojenih rastlin. Veliko škodo povzroča na krompirju, koruzi, zelju, stročnicah, korenju, idr.

Metulj meri čez krila 20–50 mm, njihove gosenice (ličinke) pa dosežejo dolžino okoli 50 mm. Prednja krila metuljev so rjavkasta ali sivo rjava in imajo okroglo in ledvičasto pego temno obrobljeno. Gosenice so čokate, sivkaste ali rjave barve s svetlejšo temno obrobljeno progno na hrbtu in rjavimi bočnimi progami. Med razvojem preidejo šest razvojnih stadijev.

Slika 1 in 2: Gosenica talne sovke na zelju (levo) in pri objedanju koruze (desno) (foto: arhiv KIS)

Ozimna sovka ima v Sloveniji dva rodova letno, v Srbiji na primer, pa ima lahko v primeru tople in zgodnje pomladi ter dolge in tople jeseni tudi delni tretji rod. Prezimijo odrasle gosenice, ki se aprila

zabubijo, konec maja in v juniju pa se iz bub razvijejo metulji spomladanskega rodu. Samica odloži v svojem življenju 200–2000 jajčec (povprečno okrog 800), kar je odvisno od uspešnosti prehranjevanja gosenic ter posledične teže bub, posamično ali v majhnih skupinah pri dnu rastlin, navadno na spodnjo stran najnižjih listov različnih gojenih rastlin in plevelov. Čez teden ali dva se iz jajčec izležejo gosenice, ki se začno prehranjevati na spodnjih listih rastlin in lahko liste tudi popolnoma požrejo. Sprva se hranijo samo ponoči, čez dan se skrivajo v površinski plasti tal. Od četrte razvojne stopnje dalje tal ne zapuščajo več in se hranijo samo s podzemnimi deli rastlin tik pod površjem. Najbolj škodljive so v četrti, peti in šesti stopnji, ko so tudi najbolj požrešne. Gosenice se tako prehranjujejo do druge polovice junija, nato se zabubijo. Avgusta in septembra letajo metulji drugega rodu, ki pa na rastlinah ne povzročajo škode.

Ipsilon sovka - *Agrotis ipsilon* Hufnagel

Ipsilon sovka sodi med izrazite selivce, saj v ugodnih pomladih metulji migrirajo k nam iz Sredozemlja. Metulj meri čez krila 35-40 mm, gosenica pa do 50 mm. Prednja krila metuljev so rdečkasto rjava z značilno črno črtico ob ledvičasti pegi proti vrhu kril, zadnja krila pa so svetlo siva s temnejšim robom. Gosenice so rjavkaste barve s temnejšo hrbtno črto in svetlejšima bočnima črtama, na vsakem obročku so štiri večje bradavice z dlačico, trebušna stran pa je zelenkasto siva.

Njivska sovka - *Agrotis exclamationis* L.

Prečna črta v obliki klicaja je značilna na prednjih krilih njivske sovke. Metulj meri čez krila do 40 mm, gosenica pa do 50 mm. Krila so pri samcih svetlo, pri samicah pa temno rjava. Gosenice so rjavo sive barve s svetlo hrbtno črto in temnejšima bočnima črtama, na vsakem telesnem obročku sta dve črni bradavičici.

Pšenična sovka - *Euxoa tritici* L.

Ta vrsta sovke je manj pogosta in ima le en rod letno. Metulj meri čez krila do 38 mm. Gosenice so nekoliko manjše od preostalih ličink sov (zrastejo do 45 mm), so rjavo sive s svetlejšimi vzdolžnimi črtami in se bleščijo. Gosenica prezimi v jajčni lupini, škodo pa povzroča že v aprilu in maju.

Varstvo

Sovke imajo številne naravne sovražnike. Med njimi so pomembne predvsem osice iz rodu *Trichogramma*, ki so učinkoviti parazitoidi jajčec.

Kritično število za okopavine sta dve gosenici druge ali tretje razvojne stopnje na m².

Preventivni ukrepi

Posevke je potrebno najmanj enkrat tedensko pregledovati na prisotnost gosenic. Njihov pojav in številčnost lahko predvidimo na podlagi ulova metuljev na svetlobne ali feromonske vabe. Z zgodnjo setvijo pripomoremo k manjši škodi, saj so rastline v kritičnem obdobju že večje in si lažje opomorejo. Tudi ustrezno gnojenje in oskrba posevka omogoča hiter mladostni razvoj in s tem manj možnosti za pojav večje škode na rastlinah. Razvoju sovok ustreza vlažno okolje, zato med osnovne preventivne ukrepe spada tudi skrb za redno odstranjevanje in zatiranje plevelov. S predhodno obdelavo tal in okopavanjem lahko zmanjšamo številčnost bub in gosenic v tleh.

Nekemično

Gosenice sovok so občutljive na pripravke na osnovi bakterije *Bacillus thuringensis*. Proti gosenicam učinkovito delujejo tudi pripravki na osnovi azadirachtina in spinosada. Biotično varstvo lahko izvajamo z vnosom naravnih sovražnikov, kot sta parazitoidni osici *Trichogramma evanescens* in *Trichogramma brassicae*.

Kemično

V primeru večjega pojava sovok je potrebno napadene rastline zavarovati z insekticidom. Pri uporabi teh kemičnih sredstev velja nameniti pozornost starosti gosenic, saj so v višjih razvojnih stopnjah

precej odporne proti njim. Kemično zatiranje je uspešno le, če tretiramo zvečer in dovolj temeljito z večjo količino vode. Pripravke moramo uporabiti preden se gosenice zavlečejo v rastline, kjer jih insekticidi ne dosežejo. Za preventivo varstvo pred napadom sovka so v uporabi talni granulirani insekticidi, ki mlade rastlinice zavarujejo tudi pred napadom drugih talnih škodljivcev (npr. strun) in jih vnašamo v vrste ob setvi (manj nevarni za neciljne organizme). Lahko se uporablja tudi seme na katerega so naneseni insekticidi.

Besedilo: Melita Štrukelj in Jaka Razinger

Datum nastanka: november, 2017

Uporabljeni viri:

Alford, D. V., 2011. Plant pests, A natural History of Pests of Farms and Gardens. Collins, London: 500 str.

Čamprag in Jovanić, 2005. Sovice (Lepidoptera, Noctuidae) Štetočine poljoprivrednih kultura. Poljoprivredni fakultet, Naučni institut za ratarstvo i povratrstvo, Novi Sad. 222 str.

Čergan Z. in sod. 2008. Koruza. Ljubljana: Kmečki glas: 314 str.

Jens P. Bestimmungshilfe für die in Europa nachgewiesenen Schmetterlingsarten.

http://www.lepiforum.de/lepiwiki.pl?Agrotis_ypsilon (april 2016)

Morris T. Turnip Moth (*Agrotis segetum*) <https://www.flickr.com/photos/tonymorris/4493943218> (april 2016)

Vrabl S. 1986. Posebna entomologija. Škodljivci poljščin. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani VDO Biotehniška fakulteta, VTOZD za agronomijo, Ljubljana, 145 str.

Vrabl S. 1992. Škodljivci poljščin. ČZP Kmečki glas, Ljubljana, 142 str.